

Bir Yordayıcı Olarak Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Algılarının Özyeterlik ile İlişkisinin İncelenmesi: Sınıf Öğretmenlerinden Kanıtlar*

The Investigation of the Relationship between Perceptions of Gifted Education as a Predictor and Self-Efficacy: Evidences From Primary School Teachers

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.21.1>

Hacı Bayram ÖZATA¹

 <https://orcid.org/0000-0001-7554-9143>

Adem TAŞDEMİR²

 <https://orcid.org/0000-0003-3027-3256>

Deniz AKDAL³

 <https://orcid.org/0000-0001-9272-3422>

Geliş Tarihi/Received: 23.02.2023 Kabul Tarihi/Accepted:03.07.2023 Yayın Tarihi/Published: 15.01.2024

Özet:

Eğitim sisteminin en temel unsurlarından birisi olan öğrenciler, akademik ve sosyal performansları yanında birçok özellikler açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Özellikle, üstün yetenekli öğrencilerin erken dönemlerde tanınması ve öğrencilerin eğitim ve gelişim ihtiyaçlarının belirlenmesi, onlara yönelik geliştirilecek eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması için önemlidir. Bunun yanında, sınıf öğretmenleri formal eğitimin ilk yıllarından itibaren bu öğrencilerle karşılaşmaktadır. Bu yönüyle sınıf öğretmenlerinin bu öğrencileri tanılama sürecindeki rolü hayati derecede önemlidir. Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ile ilgili algılarının ve bu öğrencilerle eğitim yapabilmeye olan özyeterliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili algılarının özyeterliklerini yordama durumu incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ulaşılabilen evrenini, İç Anadolu bölgesinde yer alan bir ildeki devlet okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma örneklemi ise bu ulaşılabılır evrenden rastgele yolla seçilen 508 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın veri toplama sürecinde kişisel bilgi formu, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlik ve algı ölçeği kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel ve ilişkisel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik sınıf öğretmenlerinin algılarının ve bu öğrencilerle eğitim yapabilmeye olan özyeterliklerinin kararsız düzeyinde oluştuğunu göstermiştir. Sınıf öğretmenlerinin algı ölçeğinin alt boyutlarında en yüksek ortalamalar sırasıyla üstün yetenekliliğin tanınması ve eğitim programı alt boyutlarında oluşurken, üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin algının düşük düzeyde oluştuğu belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmada üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıların öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlikleri açısından pozitif yordayıcı bir değişken olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Öğrenciler, Algı, Özyeterlik, Sınıf Öğretmenleri.

Abstract:

Students, one of the most basic elements of the education system, differ from each other in terms of many characteristics as well as their academic and social performances. In particular, the early identification of gifted students and the determination of their educational and developmental needs are important for the preparation and implementation of educational programs to be developed for them. In addition, primary school teachers encounter these students from the first years of formal education. In this respect, the role of primary school teachers in the process of identifying these students is vitally important. In this study, it is aimed to determine the perceptions of primary school teachers about the education of gifted students and their self efficacy to teach with these students. In addition, the perceptions of teachers about the education of gifted students predict their self efficacy were examined. Relational survey method, one of the quantitative research methods, was used in the research. The population of the research consists of primary school teachers working in public schools in a city in the Central Anatolian region. The study sample is 508 primary school teachers randomly selected from this accessible universe. In the research, three different measurement tools were used in the data collection process. These; personal information form, self efficacy scale regarding the education of the gifted and perception scale for gifted education. Descriptive and relational data analysis techniques were used in the analysis of quantitative data. Research results were showed that the perceptions of primary school teachers about the education

* Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Öğretmen, Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü, hbayramozata4@gmail.com

² Doç.Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, ademtashdemir@ahievran.edu.tr

³ Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, denizakdal@gmail.com

of gifted students and their self-efficacy to teach with these students were at a moderate level. In the sub-dimensions of the primary school teachers' perception scale, the highest averages were observed in the sub-dimensions of the diagnosis of giftedness and education program, respectively, while the perception of the concept of giftedness and the characteristics of gifted students was formed at a low level. In addition, in the study, it was determined that the perceptions regarding the education of the gifted were a positive predictor variable on the self efficacy of the teachers regarding the education of the gifted.

Keywords: Gifted Student, Perception, Self Efficacy, Primary School Teachers.

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Özata, H.B., Taşdemir, A., & Akdal, D. (2023). Bir yordayıcı olarak üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıların özyeterlik ile ilişkisinin incelenmesi: sınıf öğretmenlerinden kanıtlar. *Temel Eğitim Dergisi*, 21, 6-17.

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.

1. Giriş

Eğitim sisteminin en temel unsurlarından birisi olan öğrenciler, akademik ve sosyal performansları yanında birçok özellikler açısından birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Özellikle bazı öğrenciler akranlarına kıyasla daha yüksek öğrenme hızına ve daha işlevsel sosyal becerilere sahiptirler (Çetin ve Ünsal, 2020). Akranlarına göre birden fazla alanda daha iyi performans gösteren bu öğrenciler “üstün yetenekli” olarak adlandırılmaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla genel veya özel alanlar olmak üzere birçok alanda daha yüksek performans göstermeleri, yaşlılarından daha ileri düzeyde anlama kapasitesine sahip olmaları, problemlerin çözümüne yönelik yeni stratejiler geliştirmede farklılık sergilemeleri ve zenginleştirilmiş eğitim ihtiyaçlarına sahip olmaları bakımından ayrılmaktadırlar (Bildiren, 2018; Cutts ve Moseley, 2004; Van Tassel-Baska, 2013). Bu özelliklere ek olarak Kirk ve Gallagher (1989) üstün yeteneklilerin sanat, yaratıcılık ve liderlik gibi farklı konularda üst düzey performans sergilediğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda üstün yetenekli öğrencilerin erken dönemlerde tanınması ve bu öğrencilerin eğitim ve gelişim ihtiyaçları çerçevesinde eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir (Sak, 2014). Üstün yetenekli öğrencilerin genellikle ilköğretim döneminde fark edilmeleri beraberinde sınıf öğretmenlerine bazı roller ve sorumluluklar yüklemektedir (Şahin ve Çetinkaya, 2015). Bu süreçte özellikle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarının farkında olmaları ve bu doğrultuda üstün yetenekli öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaları önerilmiştir (İnci, 2014). Bu açıdan öğretmenlerden özellikle “üstün yetenekli” kavramı ve üstün yetenekli öğrenciler hakkında yeterli bilgi ve farkındalık düzeyine sahip olması beklenmektedir.

Psiko-sosyal bir kavram olarak ele alınan “üstün yetenekli” kavramı alanyazında farklı isimlerle adlandırılmaktadır (Bildiren, 2018). Araştırmacılar bu kavramı “üstün yetenekli”, “üstün zekâlı” ve “özel yetenekli” gibi farklı isimlerle adlandırmaktadırlar. Bu araştırmada bu kavramlardan “üstün yetenekli” kavramı kullanılmıştır. Üstün yetenek kavramı ilk araştırmalarda zekâ bölümü (IQ) puanı üzerinden açıklanan bir kavram olarak ele alınmıştır. Bu bakış açısına göre zekâ testlerinden belirli bir IQ puanı üzerinde puan elde eden bireyler üstün yetenekli olarak nitelendirilmektedir (Tanık Önal, 2019). Ancak, çağdaş eğitim süreçleriyle birlikte üstün yetenekli kavramının tanımı da değişmiş ve bu kavram daha geniş bir çerçevede ele alınmıştır (Kirişçi ve Sak, 2020). Bu tanımlamalara göre üstün yetenek; zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik gibi alanlar ile özel akademik alanlarda yüksek performans gösterme olarak tanımlanmaktadır (Sak, 2019). Bu iki farklı tanımlama üstün yetenekli kavramının günümüzde daha bütüncül bir bakış açısıyla tanımlandığını göstermektedir. Üstün yetenekli öğrenciler sahip oldukları özellikler bakımından normal gelişim gösteren akranlarından farklılıklar göstermektedirler. Bu öğrenciler hızlı öğrenme, yaşına göre gelişmiş bir kelime dağarcığı, karmaşık cümleler kurabilme, ileri düzeyde kavrama, erken okuma ve yazma, uzun dikkat süresi, daha az tekrar ile daha hızlı öğrenme gibi özellikler göstermektedirler (Baykoç Dönmez, 2012). Aynı zamanda üstün yetenekli öğrenciler ilgi alanlarıyla ve öğrenme süreçleriyle ilgili olarak yüksek bir motivasyona sahip olmaktadır (McCoach ve Siegle, 2003). Üstün yetenekli öğrencilerin motivasyonlarını sürekli olarak devam ettirebilmelerinde öğretmenlerin rolü büyüktür. Bunun yanında öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin ayırt edici özellikleri hakkında bilgi sahibi olması sınıflarındaki potansiyel üstün yetenekli öğrencileri fark etmelerine ve bu öğrencilerin üstün yetenekli tanısı olarak uygun eğitim sürecine yönlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Sak, 2012).

Üstün yetenekli öğrencilerin tanınması bir değerlendirme sürecidir. Bu tanılama sürecinin amacı üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özellikleri ve ihtiyaçları anlamak ve gelişimsel özellikleri çerçevesinde uygun eğitim ortamları ve programları ortaya koymaktır (Ayas ve Kirişçi, 2020). Günümüzde üstün yetenekli öğrencilerin tanınma sürecine erken yaşlarda başlanmaktadır (Girgin ve Şahin, 2019). Ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin tanılama sürecine dâhil edilmeleri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM) ve Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) ile yürütülmektedir (Ayas ve Kirişçi, 2020; Sak, 2014). İlk olarak sınıf içerisinde akranlarından daha yüksek düzeyde performans gösteren öğrenciler sınıf öğretmenleri tarafından fark edilmekte ve bu öğrenciler okul psikolojik danışmanına yönlendirilmektedir. Sınıf rehber öğretmenin ve okul psikolojik danışmanının işbirliği ile öğrenci, ailesi ve öğretmenleri ile görüşmeler yapılmaktadır. Görüşmelerden elde edilen veriler neticesinde potansiyel üstün yetenekli öğrenciler tanılama sürecine dahil edilmek üzere BİLSEM veya RAM kurumlarına yönlendirilmektedir. Günümüzde bu süreç daha çok okul öncesi ve ilkökul döneminde yürütülmekte olup üstün yetenekli öğrencilerin erken yaşlarda tanınması amaçlanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenek kavramına ilişkin bilgi, beceri ve tutumları ile üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin bakış açıları sınıf içerisinde akranlarına kıyasla yüksek performans gösteren üstün yetenekli öğrencileri fark etmelerine imkân sağlayabilmektedir (Seyhan, 2015). Kunt'a göre (2012), üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içerisinde fark edilmeleri, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algılarından doğrudan etkilenmektedir.

Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Algı

Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algılar üstün yetenekli kavramının nasıl tanımlandığı, üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerinin neler olduğu, üstün yetenekli öğrencilerin nasıl tanılandıkları ve üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim programlarının neler olduğu gibi boyutları içerisine almaktadır (Tortop ve Sarar, 2018). Sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları algılar, onların bu konuda bilgi, beceri ve tutumlarından etkilenmektedir. Ayrıca öğretmenlerin daha öncesinde üstün yetenekli bir öğrenciye yönelik eğitim süreci yürütmeleri veya bu konuda bir eğitim almaları gibi yaşantılarından da etkilenmektedir (Şahin ve Çetinkaya, 2015). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik algıları öğretmenlerin üstün yeteneklilere yönelik eğitim süreçlerini de etkileyebilecektir. Dolayısıyla sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili sahip oldukları gerçekçi algılar, öğretmenlerin üstün yetenekli bireylerin eğitimlerini sürdürebilme açısından özyeterliklerine de katkı sağlamaktadır.

Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Özyeterlik

Özyeterlik, eğitim sürecinde önemli bir değişkendir. Öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükleri etkili bir şekilde yönetebileceklerine olan inançları onların mesleki faaliyetleri sırasında akademik başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Barni vd., 2019). Birçok araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yeterliliğine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Klieme ve Leutner, 2006; Weinert, 2001). Bu çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin motivasyonlarının mesleki yeterliliklerinin bir alt bileşeni (Kunter vd., 2013; Tschannen-Moran ve Hoy, 2001) ve öğretmen öz yeterliliğinin sınıf ortamının değerli bir belirleyicisi olarak kabul edilebileceğini göstermektedir (Bogler ve Nir, 2012; Guo, Piasta, Justice ve Kaderavek, 2010; Tschannen-Moran ve Hoy, 2001). Bu açıdan bakıldığında iki önemli nokta vardır. Birisi öğretmenlerin kendileriyle ilgili bilişsel bakış açısı öz yeterlikleri ve öğretmenlerin içsel motivasyonlarıdır. Öz yeterlik bireylerin belirli bir konuyu veya eylemi başarılı bir şekilde gerçekleştirme yeteneklerine ilişkin inançları ile ilgilidir (Bandura, 1997). Ayrıca öz yeterlik belirli bir öğretim eylemlerinin başlatılmasını belirler ve çabanın yoğunluğunu, kalitesini ve süresini etkiler. Özellikle öğrenme motivasyonu düşük olan ve öğretim süreçlerinde problemler yaşayan öğrencilerle baş etme konusunda öğretmenlerin özyeterlik düzeyleri önemli bir rol oynamaktadır. Bu gibi durumlarda özyeterlik düzeyi yüksek olan öğretmenler zorlu geçen öğretim sürecini etkili ve verimli bir şekilde yürütebilmektedir (Schwarzer ve Jerusalem, 2002). Eğitim alanındaki alan yazında yapılan çalışmalar, yüksek özyeterlik düzeyine sahip olmanın öğretmenlere öğretim süreçlerinde yaşadıkları güçlüklerle başa çıkma konusunda yardımcı olduğu varsayımını desteklemektedir. Örneğin, yüksek öz yeterlik, daha yüksek bir öğretim kalitesine, öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için daha etkili veya yenilikçi yöntemlerin kullanılmasına, öğretmenlerin daha yüksek düzeyde mesleki bağlılığına ve daha az stresli durumlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır (Brouwers ve Tomic, 2000; Wolters ve Daugherty, 2007). Ayrıca öğretmenlerin özyeterliği, başarı ve motivasyon gibi öğrenci faktörleriyle ilişkilidir (Caprara vd., 2006).

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıları ve bu algıların onların üstün yetenekliler ile ilgili öğretim yapabilmeye olan inançları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Ayvacı ve Bebek'in (2019) Türkiye'de üstün yetenekliler üzerine yürütülmüş tezleri inceledikleri çalışmada öğretmenler üzerine yürütülen çalışmaların sayısı 14 (%9,09) iken, üstün zekâlı ve özel yetenekli bireylerin belirlenmesi ile yapılan tezlerin sayısının sadece 3 (%1,94) düzeyinde kaldığı vurgulanmaktadır. Üstün yetenekli çocukların okul ortamlarında yaratıcı ve merak duygularını geliştirebilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu becerilerin geliştirilmesinde formal olarak öğretmenlerin bilgi durumları ve özyeterlilik algılarının önemli olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmaktadır (Altun ve Yazıcı, 2012; Güneş, 2015). Bu yönüyle bu çalışmanın sonuçlarının sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimlerine ilişkin özyeterliliklerini açıklayan değişkenlerin ortaya koyulması, üstün yeteneklilerin eğitimine olan algılarının (öğretim programı, tanılama, öğrenci özellikleri, üstün yeteneklilik tanımı) belirlenmesi ilgili alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir. Ayrıca günümüzde üstün yeteneklilerin eğitimlerine verilen önemin artması ile birlikte sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin özyeterliliklerini belirleyen değişkenlerin ortaya koyulması öğretmenlere yönelik gerçekleştirilecek hizmet içi eğitimler açısından bir kaynak sağlayabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin özyeterliliklerine yönelik çalışmalar, öğretimin etkililiği açısından önemlidir. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Sınıf öğretmenlerinin,

- Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıları ve özyeterlilikleri ne düzeydedir?
- Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıları, özyeterlilik düzeylerini ne düzeyde yordamaktadır?
-

2. Yöntem

Araştırma nicel araştırma yaklaşımına göre tasarlanmış olup, araştırma kapsamında ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli, birden fazla değişken arasında birlikte gerçekleşen değişimlerin var olup olmadığı; eğer var ise bu değişimlerin derecesini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımdır (Creswell, 2017; Karasar, 2009). Bu kapsamda çalışmada sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili algı ve özyeterlilikleri bir olgu düşünülmüş ve bu olgular kesitsel olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili algılarının özyeterliliklerini yordama durumu incelenmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma ulaşılabilen evrenini, İç Anadolu bölgesinde yer alan bir ildeki devlet okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Milli Eğitim İstatistiklerine (2021) göre 2021-2022 eğitim-öğretim yılında çalışmanın ulaşılabılır evreninde aktif olarak görev yapan toplam 1026 sınıf öğretmeni vardır. Çalışma örneklemini ise bu ulaşılabılır evrenden rastgele yolla seçilen 508 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde güç analizi uygulanmıştır. Üstün yetenekliler özyeterlilik ölçeği sonuç (primer outcome) parametreleri olarak düşünülmüş ve konu ile ilgili benzer çalışmalar (Joeng, 2010; Tortop, 2014; Tortop ve Sarar, 2018) tarafından yapılan çalışmalar baz alınarak elde edilen etki büyüklüğü 0,4; alpha 0,05 ve güç 0,95 değerlerinde ulaşılması hedeflenen örneklem büyüklüğü 272 olarak hesaplanmıştır (Faul, Erdfelder, Lang ve Buchner, 2007). Bunun yanında ,05 sapma ve ,05 güven aralığında yaklaşık 1026 kişilik bir evrene genelleme yapabilmek için en az 280 kişiye ulaşmak yeterlidir (URL 1, 2022). Bu çalışma kapsamında ise 508 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır. Bu yönüyle çalışma örnekleminin ulaşılabılır evrene genelleme yapabilmek için yeterli olduğunu söylenebilir. Çalışma örneklemin de yer alan sınıf öğretmenlerine ait kişisel bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo-1. Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	263	51,8
	Erkek	245	48,2
Mesleki Deneyim Süresi	1-5 yıl	30	5,9
	6-10 yıl	37	7,3
	11-15 yıl	116	22,8
	16 ve üstü yıl	325	64,0
Üstün Yetenekliler Eğitimine İle İlgili Kurs/Seminer vb. Alma durumu	Hayır	396	78,0
	Evet	112	22,0
Okulun konumu	İl	409	80,5

	İlçe	67	13,2
	Kasaba/Köy	32	6,3
Toplam		508	100,0

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının kullanımı ile ilgili gerekli izinler ölçekleri uyarlayan ve geliştiren araştırmacılara ulaşılarak alınmıştır. Ardından çalışma örneklemini için maddelerin uygunluğu/kullanışlılığı ve geçerliliği incelenmiştir. Bu süreçte küçük bir gruba ön uygulama yapılmıştır. Bu aşamanın ardından etik komite onayı Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (2022/08/10) ve Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğünden 03/11/21 tarihli yazısı ile gerekli yasal izinler alınmıştır. Ölçme araçları ile yapılan ölçümün güvenilirliğini arttırmak için çalışma örnekleminde yer alan sınıf öğretmenlerine ölçekler yüz yüze uygulanmış ve elde edilen veriler yoluyla çalışmada kullanılan ölçme araçlarının güvenilirlik katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Ölçme araçlarının uygulama süresi tahmini 15-20 dakikadır. Elde edilen ham veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve hatalı, eksik vb. kodlanan 12 veri, analiz kısmına dahil edilmemiş olup, toplam 508 katılımcıdan elde edilen ölçek verileri üzerinde çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma üç farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar; kişisel bilgi formu, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin öz-yeterlik ve algı ölçeğidir.

•**Kişisel Bilgi Formu.** Araştırma sürecinde birer olgu olarak ele alınan algı ve özyeterlik üzerine etken olabileceği düşünülen bazı bağımsız değişkenleri belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda sınıf öğretmenlerin demografik bilgilerini (cinsiyet, kıdem, çalışılan okulun konumu vb.) belirlemeye yönelik sınıflama düzeyinde maddeleri yer almaktadır. Özellikle kişisel bilgiler formunun oluşturulmasında ilgili alan yazın taranarak araştırma sürecine etki edebileceği düşünülen bağımsız değişkenler belirlenmiştir (Joeng, 2010; Tortop ve Sarar, 2018).

•**Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Özyeterlik Ölçeği.** Bu ölçek, sınıf öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik düzeylerini belirlemek için kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali Tortop (2014) tarafından geliştirilmiş ve Cronbach Alpha değeri ölçeğin geneli için ,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 26 madde ve altı alt boyutta (akademik yeterlik, mentörlük yeterlik, sorumluluk, uygun kişilik özellik yeterlik, yaratıcılığı teşvik etme ve öğretimsel planlama yeterlik) oluşmaktadır. Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından ölçme aracının alt boyutları ve geneli için iç güvenilirlik katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik ölçeği için hesaplanan güvenilirlik sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

	Madde Sayısı	Cronbach Alpha	Ölçeğin Orijinal Hali (Tortop, 2014)
GENEL	26	,94	0,90

Tablo 2' de üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik ölçeğinin geneli için bu çalışmada iç güvenilirlik katsayısı ,94 olarak hesaplanmıştır. Tortop (2014) ise ,90 olarak hesaplamıştır. Bu değerler ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir sonuçlar vereceğini ve orijinali ile benzer değerlere ulaşıldığını göstermektedir (Kalaycı, 2010).

•**Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Algı Ölçeği.** Sınıf öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ölçek Jeong (2010) tarafından geliştirilmiştir. Tortop ve Sarar (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 25 madde ve dört alt boyuttan (üstün yeteneklilik kavramı, özellikler, tanılanma, eğitim programı) oluşmaktadır.

Çalışma kapsamında araştırmacı tarafından ölçme aracının geneli için iç güvenilirlik katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Ölçek ile ilgili güvenilirlik sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

	Madde Sayısı	Cronbach Alpha	Ölçeğin Türkçeye Uyarlanmış Hali (Tortop ve Sarar, 2018)	Orijinal hali (Joeng, 2010)
Genel	25	,84	,98	,71

Tablo 3 verilerine göre üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı ölçeğinin tamamı için Cronbach Alpha iç güvenirlik katsayısı bu çalışma verileri bağlamında ,84; Tortop ve Sarar (2018) çalışmasında ,98 ve Joeng (2010) çalışmasında ,71 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir sonuçlar vereceğini ve kabul edilebilir güvenirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir (George ve Mallery, 2019; Kalaycı, 2010).

Verilerin Analizi

Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı ve özyeterlik düzeylerini belirlemek için betimsel analiz kapsamında frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (SS) değerlerinden yararlanılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin ölçeklere verdikleri cevapların düzeyini belirleyebilmek için beşli likert yapıya uygun ranj aralıkları ($\text{ranj} = n - 1/n$) hesaplanmış (Taşdemir, 2003) ve öğretmenlerin algı ve öz yeterlik düzeyleri bu bağlamda yorumlanmıştır. İlişkisel veri analizi öncesinde ise verilerin dağılımı incelenmiştir. Bu süreçte ortalama-mod-medyan, çarpıklık-basıklık, bağıl değişim katsayısı, Kolmogorov-Smirnov ve histogram grafikleri sonuçlarına göre ilişkisel veri analizi süreci şekillendirilmiştir. Verilerin dağılımları ile ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo-4. Normallik Dağılımı İle Varsayımlar

	Üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı	Üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik
N	508	508
Ortalama	3,20	3,64
Medyan	3,15	3,67
Mod	2,83	3,38
SS	,454	,647
Çarpıklık	,455	-,072
Basıklık	,754	,010
Bağıl değişim katsayısı	,14	,18
Kolmogorov-Smirnov	,055; p=,084>,05	,036; p=,123>,05

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı ve özyeterlik ölçeği ortalama, medyan ve mod değerlerinin birbirine yakın olduğu, çarpıklık değerlerinin ,455 ile -072 arasında ve basıklık değerlerinin ,754 ile ,010 arasında değiştiği görülmektedir. Kalaycı'ya (2010), normal dağılım simetrik ve aritmetik ortalama, mod ve medyan değerleri birbirine eşittir. Ayrıca alanyazında basıklık ve çarpıklık değerleri ile ilgili farklı aralıklar vardır. Örneğin, normal dağılım için Tabachnick ve Fidell (2007) basıklık ve çarpıklık değerlerini +1.5 ile -1.5 arasında olması gerektiğini ifade ederken, George ve Mallery (2019) bu aralığı +2.0 ile -2.0 olarak belirtmektedir. Bu araştırma verileri ilgili basıklık-çarpıklık değerleri bu aralıklar arasında olup normal dağılım aralığındadır. Ek olarak, bağıl değişim katsayıları verilerin homojen dağıldığını göstermektedir. Kolmogorov-Smirnov değeri ise hem üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı hem de özyeterlik ölçekleri için istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > .05$). Elde edilen bulgular doğrultusunda araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği yorumu yapılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik düzeylerinin algıları bakımından yordanmasında doğrusal regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Bu süreçte, regresyon analizi için temel varsayımlar (örneklem büyüklüğü, çoklu ortak doğrusallık ve tekliklik, uç değerler, normallik, artıkların bağımsızlığı) kontrol edilmiştir. Bunun yanında bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin oldukça yüksek korelasyon değerlerine sahip olması ($r = ,9$ ve daha üstü) ile çoklu ortak doğrusallık ortaya çıkmaktadır. Çalışma kapsamında değişkenler arası ilişkiler ($r_{\text{özyeterlik-algı}} = ,455$) orta düzeylidir. Tekliklik bağımsız bir değişkenin diğer bağımsız değişkenin bir birleşimi olduğunda ortaya çıkmaktadır. Çalışma kapsamında kullanılan her bir ölçek birbirinden bağımsız ve birbirinin bir bileşeni değildir. Çoklu ortak doğrusallık tanımlama bağlamında tolerans değeri ,10'dan daha yüksek ($\text{tolerance}_{\text{boyut1}} = ,747$; $\text{tolerance}_{\text{boyut2}} = ,580$; $\text{tolerance}_{\text{boyut3}} = ,656$; $\text{tolerance}_{\text{boyut4}} = ,697$) ve varyans şişirme faktörü değeri 10'un altındadır ($\text{VIF}_{\text{boyut1}} = 1,338$; $\text{VIF}_{\text{boyut2}} = 1,723$; $\text{VIF}_{\text{boyut3}} = 1,525$; $\text{VIF}_{\text{boyut4}} = 1,435$). Ayrıca saçılım grafiklerinde ve Mahalanobis mesafeleri incelenerek (kritik değer=18,47) uç değerler kontrol edilmiştir (Pallant, 2017). Tüm bu gerekçeler doğrultusunda çalışmada sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin özyeterlik düzeyleri üzerinde üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algının boyutlarının (üstün yeteneklilik kavramı, öğrenci özellikleri, tanımlama, eğitim programı) yordayıcı olup olmadığının belirlenebilmesi için doğrusal regresyon analizi enter yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

3. Bulgular

Bir yordayıcı olarak üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algılarının özyeterlik ile ilişkisine ilişkin sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin algı ve alt boyutları ile ilgili verdikleri cevaplara ilişkin bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo-5. Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Algı Düzeyleri İle İlgili Bulgular

	\bar{x}	SS	Düzye
Ölçek Geneli	3,20	,454	Kararsızım
Kavram olarak üstün yeteneklilik- Boyut 1	2,68	,658	Kararsızım
Üstün yeteneklilik özellikleri - Boyut 2	3,21	,579	Kararsızım
Tanılanma- Boyut 3	3,50	,572	Katılıyorum
Eğitim programı - Boyut 4	3,42	,596	Katılıyorum

Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algı düzeyleri ölçeğin genelinde kararsızım düzeyinde olmuştur. Benzer olarak, alt boyutlar incelendiğinde üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilik özellikleri alt boyutlarında verilen cevaplar kararsızım düzeyindedir. En yüksek algılar ise sırasıyla üstün yetenekliliğin tanılanması ve eğitim programı alt boyutlarında katılıyorum düzeyinde olmuştur.

Tablo-6. Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekliler Eğitimine İlişkin Özyeterlik Düzeyleri

	\bar{x}	SS	Düzye
GENEL	3,31	,607	Kararsızım
Boyut 1. Akademik	2,88	,850	Kararsızım
Boyut 2. Danışmanlık	2,95	,897	Kararsızım
Boyut 3. Sorumluluk	3,12	,911	Kararsızım
Boyut 4. Uygun Kişilik Özellikleri	3,78	,638	Katılıyorum
Boyut 5. Yaratıcılığı Teşvik	3,80	,695	Katılıyorum
Boyut 6. Öğretimi Planlama	3,34	,834	Kararsızım

Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlik düzeyleri ölçeğin genelinde kararsızım düzeyindedir. Alt boyutlar incelendiğinde öğretmenlerin yeterlik düzeylerinin; akademik, danışmanlık, sorumluluk ve öğretimi planlama boyutlarında kararsızım düzeyinde; uygun kişilik özellikleri ile yaratıcılığı teşvik boyutlarında ise katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin kendi özyeterlikleri konusunda kararsız olduklarını göstermektedir. Ancak öğrencilerin yaratıcılığını teşvik etme ve uygun kişilik özelliklerini geliştirmeye yönelik inanç geliştirdikleri söylenebilir.

Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algılarının özyeterlik düzeylerini yordanmasına ilişkin bulgulara Tablo 7 ile Tablo 8 arasında yer verilmiştir.

Tablo-7. Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	,458a	,209	,203	,53881

a. Yordayıcılar: (Constant), Algı

b. Bağımlı değişken: Özyeterlik

Tablo 7'de sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde; kurulan Model 1' de yordayıcı bir değişken olarak algı ile özyeterlik arasında orta düzeyli anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (R=,458; R²= ,209; p<,01). Bu bulgu, genel olarak sınıf öğretmenlerinin öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlikleri üzerindeki toplam varyansın yaklaşık %21'inin üstün yeteneklilik algıları tarafından açıklandığı göstermektedir. Bunun yanında kurulan Model 1 için F değerinin anlamlıdır (F_{Model1}=33,311; p<,01). Elde edilen bu sonuç, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlikleri üzerine kurulan modellerin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-8. Üstün Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Özyeterliğin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar	t	p
		B	Standart Hata	Beta		
1	Sabit	1,413	,175		8,074	,000
	Boyut 1. Üstün yeteneklilik	,146	,042	,159	3,466	,001
	Boyut 2. Üstün yeteneklilik özellikleri	,184	,054	,177	3,401	,001
	Boyut 3. Tanılama	,083	,052	,078	1,602	,110

Boyut 4. Eğitim programı	,186	,048	,184	3,881	,000
--------------------------	------	------	------	-------	------

- Bağımlı değişken: Üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin özyeterlik

Tablo 8'de regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi değerleri incelendiğinde kurulan model 1'de sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin özyeterlikleri ile boyut 1 (üstün yeteneklilik), boyut2 (üstün yeteneklilik özellikleri) ve boyut 4 (eğitim programı) arasındaki t değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (tModel1-boyut1= 3,466; p<,05; tModel1-boyut2=3,401; p<,05; tModel1-boyut4=3,881; p<,05). Üstün yeteneklilerin tanınması boyutu ise öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitime ilişkin inançları üzerinde yordayıcı değildir (t=1,602; p>,05). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre, yordayıcı değişkenlerin sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin özyeterlikleri üzerindeki görece önem sırası; eğitim programı, üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilerin özellikleridir. Bunun yanında eğitim programı, üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilerin özellikleri özyeterlik üzerinde pozitif yordayıcıdır. Model 1 bağlamında sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin özyeterliklerinin yordanmasına ilişkin matematiksel model şu şekilde kurulabilir:

(Model 1) Üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin özyeterlik = 1,413 (sbt) + ,186 x eğitim programı + ,184 x özellikler + ,146 x üstün yeteneklilik kavramı

4. Tartışma ve Sonuç

Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin algıları kararsız düzeyindedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi sürecinde kararsız kaldıklarını göstermektedir. Algı, insanoğlunun çevresinde yer alan uyaranları esasen anlama süreci olup (Arkonaç, 1998), duyu organlarınca taşınan duyu verileri örgütleyip yorumlama işidir (Bakan ve Kefe, 2012). Algılama yoluyla birey etrafında olup bitenleri fark edip, ilgisini çeken hususları dikkate alarak bazı hususlarda ilgisiz ve kayıtsız kalabilirken, bazılarında ise ilgi duyup merak edebilir (Eren, 2010). Aslında kişinin algılamaları daha sonraki süreçte temel olarak eylemin kaynağını tetiklemektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında aktif olarak görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitime olan algılarının orta düzeyde oluşması esasen onların çevresinde üstün yetenekli öğrencileri fark etmelerini, onların eğitime ilişkin yönelimleri sağlamalarını vb. birçok durum noktasında kayıtsız veya ilgisiz kalmalarına da neden olabileceğini göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerinin niteliğinin ve etkililiğinin artırılmasının önemli bir ögesi olan sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin algı düzeylerinin istenilen düzeyde olmaması özel öğrenciler için oluşturulacak fırsatları da olumsuz olarak etkileyebilir. Özellikle alan yazında üstün yetenekli öğrencilerin akranlarından farklı öğrenme, sosyal ve duygusal ihtiyaçların dikkate alınmasını ve bu doğrultuda eğitim sürecinin farklılaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Flynn ve Shelton, 2022; Pujaningsih, 2022). Bundan dolayı üstün yetenekli öğrencinin bulunduğu bir sınıfta yer alan öğretmenin kendi meslektaşlarından farklılaşan bir takım yeterliliklere sahip olması gerekmektedir (Golle, Schils, Borghans ve Rose 2023). Kişinin algılamaları ise bilgi ve beceri üzerinde etkili bir faktördür (Inman, 2023; VanTassel-Baska, 2023). Algısı düşük olan bir öğretmen düşük araştırma, yeni yaklaşımları öğrenme, farklı öğretim stratejilerini kullanma gibi konularda ilgisiz ve kayıtsız kalarak üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde rol alan bileşenleri etkin kullanamayacağı da söylenebilir.

Üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin algı ölçeğinin alt boyutlarında en yüksek ortalamalar üstün yetenekli öğrencilerin tanınması ve eğitim programında oluşmuştur. Özellikle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri tanıma ve eğitim programında yer alan temel kavramlara yönelik farkındalıkları oluşmuştur. Stupak (2000) algıları, tecrübeye dayalı oluşan ve zihinsel oluşturulan algılar olmak üzere iki şekilde gruplandırmaktadır. Özellikle günlük yaşam bağlamında duyularımız yoluyla zihnimizde yapılandırılan anlamalar tecrübeye bağlı algılamalar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu yönüyle sınıf öğretmenlerin formal olarak sınıflarında karşılaştığı durumlar/olgular, eğitim programları ile ilgili incelemeleri, aldıkları seminer/kurs ve eğitimler, okul rehberlik hizmeti ya da RAM veya BİLSEM gibi çevresel uyarıcılar sınıf öğretmenlerin üstün yetenekliliğinin tanınması ve eğitim programına yönelik algılamalarını arttırmış olabilir. Nitekim, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2022) tarafından sınıf öğretmenlerin eğitsel tanıma işlemleri ve süreçleri ile ilgili ilk tespiti yapmakla sorumlu oldukları vurgulamakta ve sınıf öğretmenlerine yükümlülükler vermektedir. Bunun yanında yukarıdaki sonuçlara ek olarak alan yazında yapılan çalışmalarda diğer önemli bir tespit ise üstün yetenekli çocukların seçiminde sınıf öğretmenlerinin tüm öğrencilerini tanımlamaları için BİLSEM sınavlarına yönlendirdikleridir (Bildiren, Gür, Sağkal ve Özdemir, 2020; Ögülmüş ve Sarı, 2014). Sınıf öğretmenlerinin iki önemli nedenden bu uygulamayı tercih ettikleri söylenebilir. İlki öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların tanımlamalarında kendilerini yetersiz

görmeleri ve tüm sınıfını yönlendirmeleri, ikincisi ise BİLSEM tarafından yürütülen tanımlama sürecine güvenmeleridir (Gökdemir, 2017; Kurnaz ve Ekici, 2020).

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuç üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin algının düşük çıkmasıdır. Bu durum özellikle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliliğin ne olduğu ya da ne olmadığı ve üstün yetenekli öğrencilerin hangi özelliklere sahip oldukları noktasında kendi farkındalıklarını düşük gördüklerini göstermektedir. Bireylerin bir konudaki bilgi ve becerilerinin konu hakkındaki algı düzeylerini doğrudan etkilediği düşünüldüğünde (Bakan ve Kefe, 2012) bu durum dikkat çekmektedir. Çünkü sınıf öğretmenin hangi öğrenciyi nasıl tespit edeceği noktasında kararsız kalması, neyi ne kadar doğru yapabileceği noktasında da şüphe oluşturmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlikleri kararsızım düzeyindedir. Bu durum sınıf öğretmenlerin üstün yetenekliler ile ilgili eğitim yapabilmeye olan inançları noktasında kendilerini kararsız gördüklerini göstermektedir. Özellikle ölçeğin alt boyutları incelendiğinde ise akademik, danışmanlık, sorumluluk ve öğretimi planlama boyutlarında en düşük düzeyde öğretmenlerin ortalamaların olduğu belirlenmişken; uygun kişilik özellikleri ile yaratıcılığı teşvik boyutlarında ise özyeterlik ortalamalarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin akademik ihtiyaçlarının karşılanması, onlara danışmanlık yapılması, bu konuda sorumluluk alınması ve öğretimin planlanması gibi hususlardaki inançlarının düşük düzeyde kaldığını göstermektedir. Bu sonuçlara benzer olarak, Güneş (2015) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin akademik yönden özyeterlik düzeylerinin oldukça düşük olduğunu tespit etmiştir. Öğretmenlerin özyeterliğinin yüksek olması yapılması planlanan öğretimin kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur. Çünkü, bu durum öğretmenin kullandığı yöntem ve tekniklerin farklılaşmasını, öğrencinin öğrenmeye katılımının sağlanmasını ve dolayısı ile öğrenci öğrenmelerini doğrudan etkilemektedir (Klausmeier ve Alen, 2014). Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencinin eğitimine ilişkin özyeterlik algılarının geliştirilmesi önemlidir (Kurnaz ve Arslantaş, 2018).

Sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitim sürecine ilişkin özyeterlikleri ise onların üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik algılarından doğrudan etkilenmektedir. Özellikle araştırmada üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıların üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterliği yordayıcı bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Dahası, sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algıları ile özyeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyli anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlik düzeylerindeki toplam varyansın yaklaşık %21'i üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin algılar tarafından açıklanmaktadır. Bu durum öğretmenlerin sahip oldukları algıların onların üstün yeteneklilerin eğitimi yapabilmeye olan inançları üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir. Bunun yanında sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlikleri ile üstün yeteneklilik, üstün yeteneklilik özellikleri ve eğitim programı arasındaki anlamlı iken üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması arasında anlamlı değildir. Bu durum özellikle, tanılamaya yönelik algının özyeterlik üzerinde yordayıcı bir değişken olmadığını göstermektedir. Anlamlı farklılığa neden olan yordayıcı değişkenlerin önem sırası ise eğitim programı, üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilerin özellikleridir. Bu süreçte eğitim programı, üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilerin özelliklerine yönelik algısı yüksek olan öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili özyeterliklerinin de yüksek olduğunu ve inançlarını olumlu yönde etkilediği göstermektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinin özyeterlik üzerinde yordayıcı olmadığı görülmüştür. Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi üstün yetenekli öğrencilerin ortak/benzer özellikleri üzerine bir görüş birliğinin olmaması ve heterojen bir öğrenci grubu olarak farklı dinamik unsurları içeriyor olmasından da kaynaklanabilir (Demirkaya, Ünal ve Bozan, 2021; Matthews ve Yun Dai, 2014). Benzer olarak, Özer (2021) üstün yeteneklilerin tanılanması aşamasında ortak bir anlayışın olmadığını ve üstün yeteneklilerin akranlarına göre daha üst seviyede zekâ ve akademik başarıya sahip olmasının yanında spor ve sanat gibi ilave yetenekleri de içerecek şekilde özelliklerin günümüzde genişletildiğini vurgulamaktadır. Her ne kadar günümüzde üstün yeteneklilerin tanılanma süreci zekâ ve akademik başarı tek ölçüt olarak değerlendirilmese de bu ilave yetenekleri de kapsayan bir tanılama sisteminin henüz yeterince yaygın olmadığı görülmektedir (Sternberg, 2000; Özer, 2021). Bunlara ek olarak İnan, Bayındır ve Demir (2009) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin üstün zekalı çocukların özelliklerini teşhis ederken yüksek IQ ile yetenek potansiyelini ayırt etmede sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Tüm bu gerekçeler özellikle sınıf öğretmenlerinin kendilerini tanılama sürecinde yeterli görmemelerini ve üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması noktasında BİLSEM sınavlarına

yönlendirmelerine neden olmaktadır (Bildiren, Gür, Sağkal ve Özdemir, 2020; Gökdemir, 2017; Kurnaz ve Ekici, 2020; Öğülmüş ve Sarı, 2014).

Eğitimsel Uygulamalar ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine yönelik algı ve öz yeterlik düzeylerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Çalışma grubunda yer alan sınıf öğretmenleri arasında yeni göreve başlayan, üstün yetenekliler ile ilgili herhangi bir eğitim/seminer/kurs vb. almayan veya kırsalda görev yapan, daha önce bu tür öğrencilerle karşılaşmamış olan öğretmenlerin olması algı ve öz yeterlik düzeylerinin düşük düzeyde oluşmasında neden olmuş olabilir. Özyeterliğin oluşmasında hem çevresel faktörlerin hem de bireysel yaşantılarının etkili olduğu düşünüldüğünde sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli bireylerin özelliklerine, tanılama ve eğitim süreçlerine ilişkin doğrudan doğruya yaşantılarının desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, Bandura'ya (1997) göre sosyal öğrenme kuramında bir bireyin özyeterliliğini arttırmada kullanılabilecek yollar doğrudan yaşantı, dolaylı yaşantı, sözel ikna ve psikolojik durum olarak ifade edilmelidir. Bu bağlamda özellikle öğretmenlere doğrudan yaşantı yoluyla sunulacak öğrenme fırsatları onların hem özyeterliklerinin hem de algı düzeylerinin artmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinin, üstün yetenekli öğrencilerin farklılaştırılmış eğitime tabi tutulduğu Bilim ve Sanat Merkezleri, RAM gibi kurumları ziyaret ederek, bu öğrencilere verilen eğitim ile ilgili doğrudan gözlem yapma imkânı bulmaları sağlanabilir. Bu sayede öğretmenlerin tecrübeye bağlı algılarının gelişimi sağlanabilir. Nitekim, Kurnaz ve Arslantaş'ın (2018) yaptıkları çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin özellik ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmış farklılaştırılmış öğretim etkinliğinin öğretmenlerin özyeterlik düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Bunun yanında üstün yetenekli kavramına ilişkin öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin net olarak belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Mesleki yeterlilik, genel yeterlik ve bu genel yeterliliği tamamlayan özel yetenek alanlarının belirlenmesi alanda çalışacak öğretmenlerin bilgi ve donanım açısından bir plan dâhilinde ilerlemesine imkân tanıyacaktır.

Diğer önemli bir husus ise sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili algılarının artırılmasında önceliğin ne olması gerektiğidir. Bu araştırmanın sonuçları sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimini yapabilmeye olan özyeterliklerini artırma noktasında öncelikle öğretim programlarında yapılacak değişikliklerin onların inançlarını doğrudan etkileyeceğini göstermiştir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yeteneklilerin özelliklerinin ne olduğuna yönelik çalışmaların yürütülmesi daha olumlu sonuçlar verecektir. Bunun yanında, üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerin geliştirilmesi noktasında özellikle öğretim programı ile öğretmenlere hem sınıf içi hem de sınıf dışında öğrencilerin farklı eğitim taleplerini karşılama noktasında daha somut adım atmalarını sağlayabilir (Demirkaya, Ünal ve Bozan, 2021).

5. Kaynakça

- Altun, F., & Yazıcı, H. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramları ve akademik öz-yeterlik inançları: karşılaştırmalı bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 319-334.
- Arkonaç, S.A. (1998). *Psikoloji: zihin süreçleri bilimi*. Alfa Yayınları.
- Ayvacı, H.Ş., & Bebek, G. (2019). Türkiye'de üstün zekâlılar ve özel yetenekliler konusunda yürütülmüş tezlerin tematik incelenmesine yönelik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45: 267-292.
- Ayas, M. A., & Kirişçi, N. (2020). Özel yeteneklilerin özellikleri ve tanılanması. M. A. Melekoğlu & U. Sak (Eds.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Pegem Akademi.
- Bakan, İ., & Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Barni, D., Danioni, F., & Benevene, P. (2019). Teachers' self-efficacy: The role of personal values and motivations for teaching. *Frontiers in psychology*, 10, 1645.
- Baykoç Dönmez, N. (2012). Üstün yetenekli çocuklar. E. N. Metin (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar*. İstanbul: Maya Yay.
- Bildiren, A. (2018). *Üstün yetenekli çocuklar*. Pegem Akademi.
- Bildiren, A., Sağkal, A. S., Gür, G., & Özdemir, Y. (2020). The perceptions of the preschool teachers regarding identification and education of gifted children. *Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 351-356.
- Bogler, R., & Nir, A. E. (2012). The importance of teachers' perceived organizational support to job satisfaction: What's empowerment got to do with it?. *Journal of educational administration*, 50(3), 287-306.
- Brouwers, A., & Tomic, W. (2000). A longitudinal study of teacher burnout and perceived self-efficacy in classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 16(2), 239-253.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P., & Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of school psychology*, 44(6), 473-490.

- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. Ed. S. B. Demir). Eğitim Kitap.
- Cutts N.E., & Moseley N. (2004). *Üstün zekâli ve üstün yetenekli çocukların eğitimi ulusun en büyük kaynaklarından birinin harcanması nasıl önlenir*. İ. Ersevîm (Çev.). Özgür Yayınları.
- Çetin, A., & Ünsal, S. (2020). Özel yetenekli öğrenciyi anlamak: bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 123-148.
- Demirkaya, H., Ünal, O., & Bozan, İ. (2021). Ebeveynlerinin bakış açısından üstün yetenekli çocuklar. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1671-1687.
- Eren, E., (2010). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Yayınları.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G* Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior research methods*, 39(2), 175-191.
- Flynn, A. S., & Shelton, A. L. (2022). Solving the right problem: The need for alternative identification measures in gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 66(2), 144-145.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Girgin, D., & Şahin, Ç. (2019). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin özyeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Limitless Education and Research*, 4(2), 143-166.
- Golle, J., Schils, T., Borghans, L., & Rose, N. (2023). Who is considered gifted from a teacher's perspective? a representative large-scale study. *Gifted Child Quarterly*, 67(1), 64-79.
- Gökdemir, S. (2017). *Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinin öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Master's thesis), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Guo, Y., Piasta, S. B., Justice, L. M., & Kaderavek, J. N. (2010). Relations among preschool teachers' self-efficacy, classroom quality, and children's language and literacy gains. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 1094-1103.
- Güneş, A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin tutum ve öz-yeterliliklerinin incelenmesi. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 2(1), 12-16.
- Inman, T. F. (2023). *Educating the gifted: wisdom and insights for inspired teaching*. Taylor & Francis.
- İnan, H. Z., Bayindir, N., & Demir, S. (2009). Awareness level of teachers about the characteristics of gifted children. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 3(3), 2519-2527
- İnci, G. (2014). *Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içi davranış sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri* (Doctoral dissertation), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Jeong, H. W. G. (2010). *Teachers' perceptions regarding gifted and talented early childhood students (three to eight years of age)*. ProQuest LLC. 789 East Eisenhower Parkway, PO Box 1346, Ann Arbor, MI 48106.
- Kalaycı, Ş. (2010). *Güvenilirlik analizi. SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil. Yay.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirişçi, N., & Sak, U. (2020). Özel yetenek tanımı, sınıflamaları ve kuramları. In *Öğrenme güclüğü ve özel yetenek*. Pegem Yay.
- Klausmeier, H. J., & Allen, P. S. (2014). *Cognitive development of children and youth: A longitudinal study*. Academic Press.
- Klieme, E., & Leutner, D. (2006). Kompetenzmodelle zur erfassung individueller lernergebnisse und zur bilanzierung von bildungsprozessen. Beschreibung eines neu eingerichteten Schwerpunktprogramms der DFG. *Zeitschrift für Pädagogik*, 52(6), 876-903.
- Kurnaz, A., & Arslantaş, S. (2018). Sınıf öğretmenlerine sunulan üstün yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış etkinlik geliştirme eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(1), 309-332.
- Kunt, K. (2012). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin üstün yeteneklilik ve üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Kunter, M., Kleickmann, T., Klusmann, U., & Richter, D. (2013). The development of teachers' professional competence. In *Cognitive activation in the mathematics classroom and professional competence of teachers* (pp. 63-77). Springer.
- Kurnaz, A., & Ekici, S. G. (2020). BİLSEM tanılama sürecinde kullanılan zeka testlerinin psikolojik danışmanların ve bilsem öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(10), 365-399.
- McCoach, D. B., & Siegle, D. (2003). Factors that differentiate underachieving gifted students from high-achieving gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 144-154.
- Matthews, D. J., & Yun Dai, D. (2014). Gifted education: Changing conceptions, emphases and practice *International Studies in Sociology of Education*, 24(4), 335-353.
- MEB. (2021). *Bilim ve sanat merkezleri öğrenci tanılama ve yerleştirme kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim İstatistikleri. (2021). *Örgün eğitim istatistikleri*. <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden alınmıştır.
- Öğülmüş, K., & Sarı, H. (2014). Bilim ve sanat merkezlerindeki (bilsem) karşılaşılan sorunların öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (2), 254-265.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. Anı Yayıncılık.
- Pujaningsih, P. (2022). Exploring learning and behavior problems of gifted children in Indonesia: A content analysis study. *Jurnal Prima Edukasia*, 10(1), 47-57.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Maya Akademi.
- Sak, U. (2019). *Üstün zekâli öğrenciler*. H. İ. Diken (Ed.), *Özel eğitim*. Pegem Akademi.

- Seyhan, B. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara yönelik algıları ile tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (2002). Das Konzept der Selbstwirksamkeit. *Zeitschrift Fur Pädagogik Beiheft*, 44, 28-53.
- Sternberg, R. J. (2000). The theory of successful intelligence. *Gifted education international*, 15(1), 4-21.
- Stupak, R.J., (2000). Perception management: An active strategy for marketing and delivering academic excellence, business sophistication, and communication successes. *Public Administration & Management*, 5 (4), 250-260.
- Şahin, F., & Çetinkaya, Ç. (2015). An investigation of the effectiveness and efficiency of classroom teachers in the identification of gifted students. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 133-146.
- Özer, M. (2021). Türkiye'de özel yeteneklilere yetenek geliştirme desteğinde bilim ve sanat merkezleri: Mevcut durum ve iyileştirme alanları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(33), 727-749.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA*. Thomson/Brooks/Cole.
- Tanık Önal, N. (2019). Üstün zekalı çocukların tanılanmaları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1591-1602.
- Taşdemir, M. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme: Program, öğretim, yönetim ve değerlendirme*. Ocak Yay.
- Tortop, H.S. (2014). Examining the effectiveness of the in-service training program for the education of the academically gifted students in Turkey: A case study. *Journal for the Education of the Young Scientist and Giftedness*, 2(2), 67-86.
- Tortop, H. S., & Sarar, M. (2018). Üstün yetenekliler eğitimine ilişkin bilgi testi geliştirme ve algı ölçeği adaptasyon çalışması. *Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 5(1), 67-89.
- URL1 (2022). *Sample size calculator*. <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm> adresinden 01.09.2020 tarihinden indirilmiştir.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and teacher education*, 17(7), 783-805.
- Weinert, F. E. (2001). The individual. Pierer, H. V., & Oetinger, B. V. (Eds.), *A passion for ideas: How innovators create the new and shape our world*, Purdue University Press Books.
- Wolters, C. A., & Daugherty, S. G. (2007). Goal structures and teachers' sense of efficacy: Their relation and association to teaching experience and academic level. *Journal of Educational Psychology*, 99(1), 181.
- VanTassel-Baska, J. (2023). Professional Learning of Teachers: The Linchpin for Successful Programs. In *Content-Based Curriculum for Advanced Learners* (pp. 619-644). Routledge.